
DOKUMENTY A MATERIÁLY

SPOMIENKY JOZEFA DŘÍMALA

MILENA BALCOVÁ

BALCOVÁ, M.: Memoirs of Jozef Dřimal, a witness to two world wars. *Vojenská história*, 4, 16, 2012, pp 62-68, Bratislava.

The study deals with the almost incredible destiny of Jozef Dřimal, a Czechoslovak patriot and PoW. His life spanned two world wars and five state formations, though he never changed his permanent place of residence. His unique military and life experiences were immortalized in his three books, which were donated to the Institute of Military History in Bratislava as a contribution to its archive. The autobiography is the source for this paper. Jozef Dřimal lived in Bratislava, his wife was of Slovak origin (Anna, neé Štefániková). He raised his kids as if they had been of Slovak origin, and he listed them as persons of Slovak nationality during the statistical survey of the population. In 1914, when he fought under the Serbian flag, he acquired Serbian (Yugoslavian) citizenship and maintained friendly relations with the Yugoslavian Embassy. Following the outbreak of WWII and the Nazi occupation of Czechoslovakia, Jozef Dřimal joined the anti-Nazi resistance movement. He led the first independent resistance organization in Bratislava under the designation of "The Defence of the Nation Bratislava City". He organized secret meetings, participated in running intelligence operations and in transporting weapons to the Czechoslovak Army abroad, he aided resistance fighters in crossing the Protectorate borders, arranged for counterfeited passports, travel permits and visas.

Military history. Czechoslovakia. Jozef Dřimal. Personalities – WWI and WWII.

Osudy Jozefa Dřimala, československého vlastenca a dôstojníka, účastníka prvého a druhého odboja, vojnového zajatca a väzňa nacistických koncentračných táborov sú pozoruhodné. Jeho život výrazne ovplyvnili dve svetové vojny. Prežil ho v piatich štátnych útvaroch, hoci trvalé bydlisko takmer nezmenil. Svoje jedinečné vojenské zážitky a životnú anabázu pretavil do spomienok, ktoré príbuzní darovali Vojenskému historickému ústavu v Bratislave.¹ Práve z tohto materiálu čerpá aj nasledovný príspevok.

¹ Ide o tri knihy spomienok J. Dřimala: I. Skok do tmy. Zážitok z 1. svetovej vojny; II. Cestami smrti. Zážitok z 2. svetovej vojny.; III. Prílohy. Osobné dáta J. Dřimala a dokumenty. Autor ich podpísal ako Jozef Dřimal. Text je popretkávaný archaickými výrazmi, z obdobia prvej svetovej vojny obsahuje

Jozef Dřimal

doučoval mladších študentov a v letných mesiacoch vykonával rôzne pomocné murárske práce na stavbách. Počas štúdií sa, okrem iného, aktívne zúčastňoval na českých robotníckych schôdzach a cvičil v telovýchovnej jednote Sokol. Onedlho sa z neho stal horlivý český vlastenec nenávidiaci ťarchu habsburského jarma. V roku 1912 úspešne zmaturoval a zamestnal sa v stavebnej firme Korn v Krakove. O rok neskôr, v októbri 1913, nastúpil na povinnú vojenskú službu³ k c. a k. 91. pešiemu pluku v Českých Budějoviciach. Tu podľa vlastných slov naplno prežil posmech a šikanovanie od viacerých nemeckých „spolubo-

Jozef Dřimal sa narodil 22. júla 1892 v mestečku Žeravice v okrese Kyjov na Morave.² Bol najstarší z deviatich detí manželov Josefa Dřimala a Kataríny, rodenej Jandáskovej. Otec pracoval ako krajčír, matka sa starala o deti a domácnosť, pričom so staršími deťmi vykonávala aj poľnohospodárske práce. Po absolvovaní trojtriednej ľudovej školy pokračoval v štúdiu na meštianskej škole v Bzenci a zároveň každý deň po vyučovaní pomáhal otcovi v krajčírskych dielni alebo matke pri gazdovstve, čo bolo nevyhnutné na zabezpečenie pomerne skromnej životnej úrovne rodiny. Zárobkové možnosti otca, živiteľa mnohopočetnej rodiny sa zhoršovali z roka na rok, a tak ho životné okolnosti prinútili v roku 1907 odcestovať za lepším zárobkom do Spojených štátov amerických. Najstaršieho syna Josefa ale ešte predtým otec poslal na štúdiá do českej matičnej reálky v Hodoníne. Stalo sa tak na odporúčanie učiteľa, priateľa rodiny. Tam Jozef Dřimal študoval v ťažkých podmienkach. Rodina ho nemohla finančne podporovať, na stravu, šatstvo a knihy si musel zarábať sám. V školskom roku

mnoho srbských a nemeckých výrazov, v druhej časti opisujúcej pobyt vo fašistických koncentračných táboroch možno zase nájsť množstvo nemeckých vojenských termínov, s ktorými sa autor ako zajatec denne stretával. Jeho prezývky boli Joca, Joca komita, Joca Drimalovič, niektoré vlastné materiály podpisoval ako Jožo Dřimal (napr. DŘÍMAL, Jožo, mjr. čs. légii: Momentka z Novozámockého bojišťa. In ZIMÁK, Jozef (ed.). Vpád maďarských boľševikov na Slovensko v roku 1919. Trnava : Slovenský Chýrník, 1938, s. 140-150). Jozef Jablonický v súvislosti s písaním Dřimalovho krstného mena uviedol: „Nastolujem problém, lebo som občas v rozpakoch či napísal Jozef alebo Josef, Karol, alebo Karel atď. V EOSNP (Encyklopédia odboja a Slovenského národného povstania – pozn. M. B.) je Jozef Dřimal, ale Jozef Trojan, Jozef Srp a Jozef Špáta. S nebohým Dřimalom som bol v priateľskom styku, hovoril so mnou vždy iba po slovensky“. In JABLONICKÝ, Jozef. *Samizdat o odboji II. Štúdie a články*. Bratislava : Kalligram, 2006, s. 668. V publikácii *Vojenské osobnosti čs. odboje* je uvedený ako Jozef Dřimal (Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Kol. autorov. Praha – Bratislava : Vojenský historický archív Praha – Vojenský historický ústav Bratislava, 2005, s. 61).

² Dnes okres Hodonín.

³ V Rakúsko-Uhorsku sa mohol do dobrovoľnej vojenskej služby prihlásiť každý muž po dovŕšení 18. roku veku; v 21. roku však musel každý povinne absolvovať odvod a následne povinnú vojenskú službu v dĺžke jedného roka.

jovníkov“, pre ktorých boli ich českí „bratia“ iba „*dieses Tschechengesindel*“ (táto česká banda)⁴ a s pohrdaním im dávali najavo, že Nemci sú tu pánmi. So zaťatými zubami potom Jozef Dřimal pretrpel i výučbu v Škole pre výchovu c. a k. dôstojníkov v zálohe VIII. pražského zboru.

Keď 28. júna 1914 spáchali sprisahanci revolučného hnutia bosnianskych vlastencov atentát na rakúsko-uhorského následníka trónu Františka Ferdinanda, táto udalosť sa pre Nemecko a Rakúsko-Uhorsko stala zámienkou na rozpúťanie vojny.

Tá vypukla 28. júla 1914. Zámerom rakúsko-uhorského velenia bolo na južnom – srbskom fronte „v krátkej trestnej výprave“ poraziť Srbov. Ťaženia proti Srbsku v roku 1914 sa zúčastnil aj českobudějovický 91. peší pluk. Podľa plánov rakúsko-uhorského velenia sa mala táto vojna skončiť do Vianoc v roku 1914. Skutočnosť však bola celkom iná. Srbská armáda, hoci aj nedostatočne vyzbrojená a slabo vystrojená, dokázala vo viacerých bitkách poraziť niekoľkonásobne silnejšieho nepriateľa. Na srbskú stranu prešlo bez boja aj mnoho Čechov a Slovákov. Dřimal, ktorý od začiatku plánoval zbehnutie z cisársko-kráľovskej armády, neváhal tak urobiť pri prvej príležitosti:

„V posledných dňoch mesiaca novembra 1914 roku zaujal som so svojou čatou jedena-deväťdesiatnikov exponovaný úsek frontu vršok Borek pod Belehradom. Cisársky vojvodca maršál Potiorek prežíval svoju tragédiu!⁵ Dolinami vpravo vľavo od mojich zákopov ustupovali c. a k. pluky zmätkoch, no ja som sa rozhodol riskovať – zadržať dve roty jedena-deväťdesiatnikov v hustom lesnom poraste a previesť ich do srbského zajatia. Dlhú som so vzrušením čakal, kým sa vynorili spoza kríkov dvaja „nepriatelia“ – jeden nadporučík a jeden vojak. Vyšiel som im v ústrety a odovzdal dve roty so štyrmi dôstojníkmi. Vyobjímam som nadporučíka, vyobjímam vojaka. Hlásil som, že neprichodím ako nepriateľ, ale ako brat k bratom, odhodlaný obrátiť nanútenú mi zbraň a bojovať za národné a ľudské práva ľudu mojej vlasti, za slobodu juhoslovanských pobratimov, Slovanov a všetkých ľudí dobrej vôle v jednom šiku so srbskými junákmi. Nadporučík lutoval, že nemá pre mňa srbskú uniformu. Musel som odpochodovať vedno so zajatcami do zajateckého tábora. Velenie srbskej armády sústredilo c a k. dôstojníkov zajatcov v Niši⁶ v delostreleckých kasárňach. Bolo nás do sedemsto – z nich stodvadsať Čechov.“ Veľa Čechov prebehlo na srbskú stranu pri utkaniach (teda stretnutiach – pozn. M. B.) na Drine, Ceru, Kolubare – tí sa stali v zajatí nezmieriteľnými nepriateľmi monarchie a panovníckeho domu.⁷

Srbské velenie spočiatku nedôverovalo tým zajatcom, ktorí tvrdili, že sú ochotní dobrovoľne bojovať po ich boku a rok ich nechalo žiť v zajateckých táboroch. Jozef Dřimal bol v hodnosti poručíka nasadený do boja proti rakúsko-uhorskej armáde až v lete roku 1915. Od 6. októbra 1915 velil čate srbských komitačov, bojoval na viacerých frontoch, kým v bojoch o Topolski Vis nepadol opäť do zajatia, tentoraz však bulharského. Bol nešťastne vyzradený ako zbeh a predvedený na konzulát na zistenie totožnosti. Jeden dôstojník na konzuláte spoznal Dřimala ako svojho bývalého spolupacienta z vojenskej zajateckej nemocnice v Niši v apríli 1915. Tam sa Dřimal, ako aj inokedy, opäť netajil svojou túžbou

⁴ DŘÍMAL, J. I. Skok do tmy. Zážitok z 1. svetovej vojny, s. 6.

⁵ Rakúsko-uhorský poľný maršal Oskar Potiorek v tom čase prekročil rieku Kolubara (Srbsko) s cieľom zaútočiť na Srbov, nakoniec však musel 6. 12. 1914 nariadiť ústup pred nepriateľskou presilou. Bližšie pozri aj HRONSKÝ, M. – KRIVÁ, A. – ČAPLOVIČ, M. *Vojenské dejiny Slovenska IV.* 1914 – 1939. Bratislava : MO SR, 1996, s. 14-15.

⁶ Dnes Niš – mesto v Srbsku.

⁷ DŘÍMAL, J. Skok do tmy. Zážitok z 1. svetovej vojny, s. 11.

bojovať proti rakúsko-uhorskej monarchii. Na konzuláte bol obvinený z vlastizrady a na rozkaz veliteľa posádky takmer okamžite odoslaný do Jagodiny⁸ k poľnému súdu. Tam mal vo väzení vyčkať na rozsudok – v tomto prípade s najväčšou pravdepodobnosťou trest smrti obesením. V Jagodine bol riadne vypočutý, pričom sa snažil svojich väzňateľov presvedčiť, že zobral na seba srbskú uniformu, aby si zachránil život na bojisku pri presile nepriateľa. Tiež vypovedal, že na konzulát prišiel sám sa dobrovoľne prihlásiť, a tam ho krivo obvinil jeho bývalý spolubojovník. Jeho výpoveď bola vypočutá a zapísaná, ale vo väzení zostával naďalej a každý deň bol svedkom jednej alebo i viacerých popráv ostatných spoluväzňov. Pri prechádzkach na dvore sa zoznámil s iným Čechom, Josefom Stodůlkom, invalidom bez ruky, ktorý mu poradil, ako utiecť cez strechu záchoda pri múre. Nakreslil mu i mapu a poradil kontakty na dôveryhodné osoby. Dřimal každý deň po troške piloval drevo na streche ručne vyrobenými nástrojmi. Na pravoslávny Štedrý deň, 6. januára 1916, sa nechal odprevadiť strážnikom na záchod, prelomil napílené drevo a preskočil na vonkajší múr objektu. Ušiel do tmy, brodil sa po pás v studenej vode rieky (ktorá sa medzitým vyliala z brehov) a podľa Stodůlkovho plánu snažil sa dostať do obce Ribare.⁹ Na úteku strávil celú zimu roku 1916, skrýval sa v horách pri Dunaji v oblasti Miroča a Golubinje. Hlad a zimu mu pomáhali prežiť domáci obyvatelia a tiež zbehovia, ktorých náhodne stretal na cestách. Jeho cieľom bolo dostať sa cez Dunaj do Rumunska¹⁰, čo sa mu podarilo až na jar. Preplával čerstvo rozmrznutú a rozvodnenú rieku celkom nahý, len s dvoma tekvicami uviazanými na chrbte, ktoré ho mali nadnášať.¹¹ V bezvedomí ho vylovili rybári na rumunskom brehu a odniesli do dediny. Keď sa o ňom dozvedeli rumunskí žandári, nechal sa na vlastnú žiadosť predviesť pred srbského vyslanca v meste Turnu Severin¹². Ten ho vypočul a oznámil mu, že hlavné velenie srbskej armády organizuje v Odesse¹³ dobrovoľnícku armádu zo srbských, chorvátskych a slovinských vlastencov. Jozef Dřimal ihneď žiadal o vstup do tejto armády a nenechal sa odradiť námietkami rumunského generála, aby svoju vojenskú činnosť po týchto zážitkoch ukončil a zostal študovať alebo pracovať v Rumunsku. V apríli 1916 bol zaradený do 3. pešieho pluku Prvej srbskej dobrovoľníckej divízie¹⁴ a dňa 6. októbra 1916 bol v boji ťažko ranený. ¹⁵ Počas liečenia v Moskve v roku 1917 zažil ruské februárové udalosti a na vlastnú päsť utiekol späť na rumunský front, odkiaľ odišiel do Solúna. V máji 1918 bol prevelený do Francúzska a po absolvovaní dôstojníckeho kurzu bol zaradený do 22. čs. pluku francúzskych légii. Odtiaľ bol odoslaný na alsaský front.¹⁶ O niekoľko mesiacov neskôr sa už podieľal na organizovaní československých légii v Taliansku.

Po skončení prvej svetovej vojny a rozpade monarchie zostal Dřimal naďalej vo vojenskej službe. Do Československa prišiel koncom roka 1918 ako kapitán 35. streleckého pluku talianskych légii. Slúžil pri obrane hraníc južného Slovenska novovzniknutej republiky až do roku 1922. Počas bojov o Nové Zámky v roku 1919 zastavila vojenská skupina,

⁸ Jagodina – mesto v Srbsku. DŘÍMAL, J. Skok do tmy. Zážitok z 1. svetovej vojny, s. 19-20.

⁹ Okres Žagubica, Srbsko.

¹⁰ Rumunsko bolo v tom čase neutrálnym štátom.

¹¹ DŘÍMAL, J. I. Skok do tmy. Zážitok z 1. svetovej vojny, s. 57-58.

¹² Turnu Severin – mesto v Rumunsku.

¹³ Odessa aj Odesa – dnes mesto na Ukrajine.

¹⁴ *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Kol. autorov. Praha – Bratislava : Vojenský historický archiv Praha – Vojenský historický ústav Bratislava, 2005, s. 61.

¹⁵ DŘÍMAL, J. I. Skok do tmy. Zážitok z 1. svetovej vojny, s. 75.

¹⁶ *Vojenské osobnosti*, ref. 14

v ktorej pôsobil ako dôstojník, postup nepriateľa a velenie armády neskôr zostavilo Pluk Nové Zámky z vojenských jednotiek pod jeho velením.

Jozef Dřimal žil v Bratislave, manželku mal Slovenku (Anna, neter Milana Rastislava Štefánika), deti vychovával tiež ako Slovákov. Od roku 1914, keď bojoval v srbskej armáde, však mal i srbské (neskôr juhoslovanské) občianstvo a udržiaval naďalej priateľské styky s juhoslovanským konzulátom.

Po rozpade Československej republiky sa Jozef Dřimal zapojil do protifašistického odboja. Stál na čele prvej samostatnej odbojovej organizácie v Bratislave s názvom „Obrana národa Bratislava mesto“. ¹⁷ Organizoval tajné stretnutia a porady, podieľal sa na riadení spravodajskej činnosti a získavaní zbraní do čs. zahraničnej armády, pomáhal odbojárom pri prechode hraníc z územia Protektorátu, vybavoval falošné pasy, cestovné doložky a víza. Mal kontakty na dôležitých miestach a veľa ľudí sa na neho obracalo s dôverou pri záchrane vlastného života, či života príbuzného alebo priateľa. Spolupracoval s viacerými „spojkami“, ktoré sa často ukrývali v jeho dome, kde žila aj Dřimalova manželka s tromi deťmi. Manželka Anna o jeho činnosti vedela a bola mu nápomocná. Bol si, samozrejme, vedomý, že je neustále sledovaný orgánmi Ústredia štátnej bezpečnosti (ďalej ÚŠB) ako podozrivá osoba. Pri jednej takejto „akcii“ s falošnými pasmi pre štyroch utečencov z Protektorátu bol v polovici roka 1940 vyzradený. ¹⁸ Hoci predmetné pasy ostali na juhoslovanskom konzuláte a pri domovej prehliadke nenašli príslušníci ÚŠB žiadny dôkaz o protištátnej činnosti, odviekli Dřimala priamo do zaisťovacej cely v hlavnej budove ÚŠB v Bratislave. Pri pobyte v cele sa zoznámil so strážnikom a poslal po ňom tajný odkaz manželke, aby v jeho veci urgovala na juhoslovanskom konzuláte, že je tu držaný orgánmi Slovenského štátu a vybavila mu spolu s konzulom ako juhoslovanskému občanovi vyhostenie do Juho-slávie. Onedlho si však uvedomil, že juhoslovanské občianstvo mu zrejme skôr prirazi, ako pomôže a snažil sa ďalšími odkazmi manželke svoju prvú prosbu odvolať.

Po mesiaci v cele bol pred Vianocami v roku 1940 prevezený spolu so „spolupáchateľmi“ do väznice v Ilave. ¹⁹ Prevzali ich strážnici a odviekli do samotiek. I tu stretol známeho – dozorca, ktorý slúžil pod jeho velením ako vojak v Nových Zámkoch v roku 1919. Opakovane posielal aj po ňom manželke odkaz, aby sa jeho intervencia zrušila. Na potvrdenie doručenia odkazu však čakal márne. ²⁰

Dňa 18. januára 1941 bol z ilavskej väznice prevezený rýchlikom naspäť do bratislavskej centrály ÚŠB v sprievode jej príslušníkov. Tam bol s ním spísaný protokol a o dva dni už cestoval (opäť vlakom) do Protektorátu. „Ubytovaný“ bol najprv v cele v Hodoníne, neskôr presunutý do väzenia v Uhorskom Hradišti a potom opäť vrátený do Hodonína. V oboch mestách ho opakovane vypočúvalo Gestapo a nútilo k priznaniu k vlastizrade. Zaradili ho do cely k ďalším trom politickým väzňom. Spoločne si naplánovali útek prebúraním tehlovej priečky v kúte cely, avšak plán im nevyšiel. Dřimal tak aspoň po istom prepustenom väzňovi poslal manželke odkaz, nech odnesie z domu vysielacčku, poznámky a zahraničné valuty (ukryté v krove) na juhoslovanský konzulát (mladý väzeň odkaz odovzdal a dokon-

¹⁷ JABLONICKÝ, Jozef. *Samizdat o odboji II. Štúdie a články*. Bratislava : Kalligram, 2006, s. 241.

¹⁸ DŘIMAL, J. II. *Cestami smrti. Zážitok z 2. svetovej vojny*, s. 12-16.

¹⁹ Väznica v Ilave bola v tom čase frekventovaným strediskom „odbojárov“. Okrem Jozefa Dřimala v nej „pobývali“ aj Gustáv Husák, Laco Novomeský, Ján Poničan, Daniel Okáli a iní.

²⁰ V roku 1941 prebehlo na území Slovenska sčítanie ľudu. Nevyhli sa mu ani väzni v Ilave. Jozef Dřimal pri tejto príležitosti opäť udal, že je slovenskej národnosti. DŘIMAL, ref. 19, s. 34.

ca riskoval opätovné zatknutie, keď prišiel Dřimalovi pod okno cely oznámiť potvrdenie odovzdania).²¹

Jozef Dřimal po krátkej dobe pokračoval vo svojej anabáze – tentoraz presunom do Brna. O tomto pobyte hovorí: ... *Do cely prichádzali plynule prírastky. Gestapo zostavovalo týždeň čo týždeň transporty väzňov. Vyšetrovancov prevádzali k súdnym pojednávaniam, svedeckým výpovediam, konfrontáciám, odsúdencom do trestníc a koncentrákov. Nebezpeční politickí previnilci (podľa nacistov zločinci!) boli pri presunoch spútaní, zaradení do čela kolóny. Ich sprievodný spis bol poznačený povestnou značkou RU – (návrat nežiadúci!)*²². 24. marca 1941 v časných ranných hodinách som bol zaradený do transportu. Strážny oddiel SS nás odviezol na železničnú stanicu k väzenskému vozňu, pripojenému k viedenskému rýchliku. Veliteľ strážneho oddielu odovzdal prepravcovi sprievodný spis, prepravca odsúhlasil vyvolávaním podľa mien, či niektorý nezaostal a nahnal nás do vozňa. Väzenský vozeň predstavoval miniatúrnu väznicu na kolieskach. Rozdeľovala ho po dĺžke chodba, z ktorej sa vstupovalo do kabín pre dvoch. Zatemnenými kabínami bolo pamätané na väzňov, ktorí si odpykávali počas cestovania disciplinárny trest.²³

Po príchode do Viedne rozriedili príslušníci SS všetkých priamo na stanici do skupín. Na transportnej ceste sa stretol s Čechmi, Nemcami²⁴, Poliakmi, Grékmi, Ukrajincami, Rómami i Židmi. Prekonal tu ťažký zápal tenkého čreva a šťastne prežil i „kúru“ naordinovanú väzenským lekárom. Odtiaľto ho transportovali do Innsbrucku a 20. apríla 1941, v deň narodenín „führera“ Adolfa Hitlera bol prevezený do nemeckého Norimbergu. Toto mesto bolo v tom čase sídlom „Volksgerichtu“ – nacistického Ľudového súdu a Dřimal tu bol súdený pre zločin velezrady a úkladov proti riši. V samotke na oddelení pre najťažších zločincov strávil krutých 450 dní. Po atentáte na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha zo dňa 27. mája 1942 vypuklo v radoch nacistov pomstychtivé šialenstvo. Prípado Jozefa Dřimala bol napriek tomu prekvapivo dočasne odložený a on bol prevezený naspäť do Brna. V polovici júna 1941 mu pri výsluchu oznámili, že Juhoslávia bola dobytá krajinami Osi, jeho juhoslovanské občianstvo týmto zaniklo, a tým pádom je pre nich (rozumej Gestapo) občanom bez štátnej príslušnosti. Zo samotky bol premiestnený na pracovné oddelenie, kde vykonával samostatnú prácu v cele (páranie vlny a skladanie hračiek). Informácie o politickom a vojenskom živote v krajine získaval od spoluväzňov pomocou morzeovky, ktorú sa naučil na mieste. Denne boli viacerí väzni odvádzaní na výsluchy: „*Sondergericht*²⁵ vybavoval a bol plne zamestnaný vybavovaním akútnych prípadov schvalovateľov atentátu na Heydricha....Veľa súdnych konaní sa končilo rozsudkom smrti! Ak bol rozsudok smrti vyhlásený pred desiatou hodinou, odsúdenec sa do cely nevrátil. V súdnej budove sa preobliekol pod dozorom gestapáka do modrých montérok (farba smrti!) a gestapák ho odviezol rovno na železničnú stanicu a ďalej vlakom do Viedne na štátie sekerou. Ak bol rozsudok smrti vyhlásený po desiatej hodine, priviedol dozorca odsúdenca späť do cely. Kati mu dožičili prenocovať so spoluväzňami ešte raz!“²⁶

Neskôr bol pridelený medzi politických väzňov. Po celý čas sa snažil dorozumievať

²¹ DŘÍMAL, ref. 19, s. 60.

²² RU – Rückkehr Unbegehwenswert (návrat nežiaduci)

²³ DŘÍMAL, ref. 19, s. 62.

²⁴ Tito Nemci boli účastníkmi bojov v Španielsku proti Frankovej diktatúre. Padli do rúk Gestapa po páde Francúzska. Jozef Dřimal spomína, že „čakali na odtransportovanie do Dachau veľmi netrpezlivo. Nazdávali sa, že v Dachau si polepšia?!“ DŘÍMAL, ref. 19, s. 62.

²⁵ Špeciálny súd.

²⁶ DŘÍMAL, ref. 19, s. 88.

s bratom Vladimírom pomocou motákov a odkazov, ktoré posielal po prepustených väzňoch. Dňa 15. januára 1943 bol definitívne zaradený do transportu s cieľom Osvienčim. Hneď po vstupe do tohto koncentračného tábora ich ostrihali, oholili, osprchovali, dezinfikovali a následne im rozдали staré špinavé oblečenie. Býval v miestnosti spolu s ďalšími 200 – 300 väzňami, označený bol ako politický väzeň: „*Pri prezentácii bol každý cůgang²⁷ očíslovaný poradovým číslom (podľa väzňov číslom do neba) a zaevidovaný do jednej zo šiestich kategórií podľa stupňa previnenia. Jednotlivé kategórie sa odlišovali farbou winkla (trojuholníka) vytlačeného na bielej stužke asi 5 cm dlhjej a 1 cm širokej. V strede winkla boli vytlačené počiatocné písmená národnosti väzňa a za tým jeho číslo. Táto legitimácia sa nosila dvojmo: na ľavej strane blůzy nad srdcom a ľavej strane nohavic nad vreckom. Červená farba winkla bola farbou politického previnilca (zločínca!). Zelená farba winkla bola farbou zlodēja, veľkopodvodníka, bitkára, čierna farba winkla bola farbou sabotéra. Ružová farba winkla bola farbou homosexuálneho zvrhlíkaFialová farba kostolného rúcha bola farbou náboženských blůznivcov! Krikľavožltou farbou bo namalovaný winkel žida. Winkel farby podľa previnenia skrížený s winklom žltej farby tvorili spolu židovskú hviezdu. Winkel väzňa nemeckej národnosti nebol označený písmenkom! Bol som evidovaný medzi „červenými“ pod č. 88367 T Tšeche (Čech). Okrem tohto označenia bolo oswiečimskému väzňovi vytetované jeho číslo na ľavom predlaktí (vyjmúc Nemcov!).“²⁸*

V koncentračnom tábore vykonával dva roky všemožné fyzicky náročné práce s úbohouspravou a neľudským zaobchádzaním zo strany väzňiteľov (a neraz i spoluväzňov). Ku koncu vojny sa prísny režim tábora mierne uvoľňoval – nemeckí dôstojníci jeden po druhom mizli, časť väzňov utiekla a nakoniec sa prestalo aj úplne pracovať. S postupom osloboditeľských vojsk Červenej armády rozhodlo velenie tábora o presune zvyšných väzňov na územie ríše. Dňa 18. januára 1945 nastúpil Dřimal cestu smrti do Mauthausenu a následne do Ebensee, kde sa 5. mája 1945 dožil slobody.²⁹

Po roku 1946 vstúpil Jozef Dřimal do Demokratickej strany, čo sa mu po februárových udalostiach roku 1948 stalo príťažou. Na jar 1953 bol spolu s rodinou v rámci akcie „B“ vysťahovaný z Bratislavy do Kľačna pri Prievidzi. Do Bratislavy sa mohol vrátiť až v roku 1960, keď bol po mnohých žiadostiach súdne rehabilitovaný. Jeho dom bol však nájomníkmi zničený a príľahlá záhrada bola vyvlastnená pre cintorín padlých sovietskych vojakov – Slavín. Zamestnal sa ako pokladník v Jednotnom roľníckom družstve v bratislavskej mestskej časti Prievoz, kde pracoval až do 78 roku života.³⁰

Za uznanie zásluh a službu vlasti boli Josefovi Dřimalovi udelené viaceré vyznamenania: Orděn svjatoj Anny, Medaglia de la Unita di Italia, Croix de Guerre, Orden beli orao, Medaglia Commemorativa di Guerra 1915 – 1918, Ordinul Mihail Viteazul, Československá revoluční medaile, Československá medaile Vítězství, Československý Válečný kříž 1918, Croce di Guerra al Valore Militare, Pamětný kříž československého dobrovolce z let 1918 – 1919, Československý válečný kříž 1939, Rad Slovenského národného povstania.

²⁷ „cůgang“ – nový, nastúpivší väzeň (z nem. Zugang – prístup).

²⁸ DŘIMAL, ref. 19, s. 101.

²⁹ JABLONICKÝ, ref. 18.

³⁰ Kolektív autorov, ref. 14, s. 61.